

7. "The Ministry of Economy preliminarily estimates the drop in GDP in 2022 at the level of 30.4%." Ministry of Economy, www.me.gov.ua/news/detail?lang=uk-ua&id=4470bafb-5243-4cb2-a573-5ba15d9c8107&title=minekonomikipoperedno. Accessed 17 Apr.2023.
8. "Consumer inflation at the end of 2022 amounted to 26.6% - this is significantly less than forecasts." Ministry of Economy, www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=9512e49a-23c2-4fe3-856e-ffde6c603089&title=SpozhivchaInfliatsiiaZaPidsumkami2022-RokuStanovila26-6-TseSuttvoMenshePrognoziv. Accessed 17 Apr.2023.
9. "Enterprise relocation program." Ministry of Economy, me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv/. Accessed 17 Apr.2023.
10. "Funding of the state budget of Ukraine since the beginning of the full-scale war." Ministry of Finance, www.mof.gov.ua/uk/news/ukraines_state_budget_financing_since_the_beginning_of_the_full-scale_war-3435/. Accessed 17 Apr.2023.
11. "Ukrainian foreign trade in goods in January-November 2022." The State Statistics Service of Ukraine, www.ukrstat.gov.ua/. Accessed 17 Apr.2023.

УДК 336.22:[330.5:004]

doi: 10.15330/apred.1.19.234-243

Якушко І.В.

МЕХАНІЗМ ФІСКАЛЬНОГО СТИМУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ

Міжнародний науково-технічний
університет імені академіка Юрія Бугая
пров.Херсонський 3, м. Київ,
02094, Україна,
тел.: 0443534707,
e-mail: yakushko_i@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1161-7383

Анотація. Розвиток цифрової економіки, який сьогодні відбувається у всьому світі засвідчує безальтернативність процесу подальшої цифрової трансформації господарських відносин, що актуалізує питання активізації такої трансформації національної економіки.

Метою статті є поглиблення теоретичних засад використання фіскальних інструментів для розвитку цифрової економіки через обґрунтування концептуальних засад формування та функціонування механізму такого стимулювання. Для досягнення цієї мети у статті використано сукупність загальних та спеціальних методів наукового дослідження, а саме: порівняння, системний підхід, метод контент-аналізу, абстрагування, аналізу і синтезу та графічної візуалізації.

У статті розглянуто теоретичні та методологічні положення функціонування зазначеного механізму як невід'ємної та об'єктивно необхідної компоненти загальної системи державного регулювання економічних відносин у сфері цифровізації національного господарства. Зокрема, розглянуто зміст таких понять як «фіскальне стимулювання», «податкове стимулювання». Відповідно визначено, що фіскальне стимулювання – процес впливу на діяльність економічних суб'єктів шляхом застосування фіскальних інструментів, тобто сукупності засобів, що використовуються для акумулювання фінансових ресурсів економічних суб'єктів з метою формування доходів державного бюджету. З урахуванням отриманих результатів було конкретизовано сутність зазначеного механізму й запропоновано розглядати його як комплекс заходів, методів, принципів і концепцій, які в сукупності визначають особливості застосування фіскальних інструментів для розвитку економічних відносин на основі використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у виробництві, розподілі, обміні та споживанні.

Також у процесі проведення наукового дослідження вагова увага була приділена виокремленню базових компонентів такого механізму та відображенню їх взаємозв'язку. При цьому досить детально розглянуті принципи зазначеного механізму, до яких віднесено такі: принципи формування (науковості, історичності, ресурсного забезпечення, системності, раціональності, тривалості) та принципи розвитку (гармонійності, дієвості, адаптивності, ефективності). Остання група була розширена двома новими принципами: консюмеризму та транспарентності. У статті розкрито їх сутність та обґрунтовано, що впровадження цих принципів та їх дотримання в майбутньому дозволять підвищити дієвість механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки.

Ключові слова: національна економіка, фіскальне стимулювання, податкове стимулювання, механізм, фіскальний механізм, цифрова економіка.

Yakushko I.V.

MECHANISM FOR FISCAL STIMULATION OF THE DEVELOPMENT OF THE DIGITAL ECONOMY: ESSENCE AND FEATURES OF FUNCTIONING

Academician Yuriy Bugay International
Scientific and Technical University,
Khersonskiy Lane 3., Kyiv,
02094, Ukraine,
tel.: 0443534707,
e-mail: yakushko_i@ukr.net
ORCID: 0000-0003-1161-7383

Abstract. The development of the digital economy, which is happening all over the world today, proves that there is no alternative to the process of further digital transformation of economic relations, which actualizes the issue of activating such a transformation of the national economy.

The purpose of the article is to deepen the theoretical foundations of the use of fiscal tools for the development of the digital economy through the substantiation of the conceptual foundations of the formation and functioning of the mechanism of such stimulation. To achieve this goal, the article uses a set of general and special methods of scientific research, namely: comparison, systematic approach, method of content analysis, abstraction, analysis and synthesis, and graphic visualization.

The article examines the theoretical and methodological provisions of the functioning of the mentioned mechanism as an integral and objectively necessary component of the general system of state regulation of economic relations in the field of digitalization of the national economy. In particular, the content of such concepts as “fiscal stimulation”, “tax stimulation” was studied. Accordingly, it is determined that fiscal stimulation is a process of influencing the activities of economic entities through the use of fiscal instruments, i.e, a set of means used to accumulate financial resources of economic entities to generate state budget revenues. Taking into account the obtained results, the essence of the specified mechanism was specified, and it was proposed to consider it as a set of measures, methods, principles and concepts, which collectively determine the peculiarities of the application of fiscal instruments for the development of economic relations based on the use of modern information and communication technologies in the production, distribution, exchange and consumption.

Also, in the process of conducting a scientific study, great attention was paid to the identification of the basic components of such mechanism and the display of their interrelations. At the same time, the principles of the specified mechanism are considered in detail, which include the following: principles of formation (scientific, historicity, resource provision, systematicity, rationality, duration) and the principles of development (harmony, effectiveness, adaptability, efficiency). The last group was expanded by two new principles: consumerism and transparency. In the article, their essence is revealed, and the implementation of these principles are substantiated, their observance in the future will increase the effectiveness of the mechanism of fiscal stimulation of the national economy development.

Key words: national economy, fiscal stimulus, tax stimulus, mechanism, fiscal mechanism, digital economy.

Вступ. Активний процес розбудови цифрової економіки, який сьогодні спостерігається в усіх розвинутих країнах світу актуалізує питання підтримки та стимулювання розвитку й використання інформаційно-комунікаційних технологій суб'єктами господарювання. Уряди більшості країн, формуючи систему державного регулювання забезпечення цифровізації національної економіки, використовують значний спектр методів та інструментів для розвитку цифрових технологій, їх ще глибокого проникнення в господарські відносини.

В Україні в сучасних умовах відбуваються процеси формування моделі цифрової економіки, а інформаційно-комунікаційні технології поступово проникають у різні галузі та сфери національного господарства. Органи влади намагаються стимулювати процеси цифровізації трансформації економіки, але досить часто це відбувається безсистемно. Сформована модель такого стимулювання потребує власного удосконалення через розробку нових механізмів розвитку цифрової економіки в країні. Особливе значення в процесі розробки таких механізмів варто приділити ефективному використанню фіскальних інструментів, враховуючи значний їхній потенціал з позиції підтримки діяльності суб'єктів підприємницької діяльності у сфері ІКТ. Це зумовлює потребу у проведенні нових досліджень у цьому напрямку.

Особливості використання фіскальних інструментів для стимулювання розвитку цифрової економіки розглядаються в наукових працях Л. Амбрик, Л. Баранник, В. Бодрова, Н. Гавриленко, І. Грицюк, І. Дем'янчука, Т. Єфименко, І. Канцур, А. Кізими, А. Крисоватого, А. Луцика, Н. Рудик, Н. Синютки, М. Слатвінської, О. Степанової, М. Фільо, Т. Штець та ін.

Враховуючи наукові результати зазначених науковців, зауважимо, що питання розвитку національної економіки в умовах її цифрової трансформації залишаються недостатньо вивченими. Насамперед сьогодні існує потреба в поглибленні теоретичних і методологічних положень стимулювання розвитку цифрової економіки, особливо в частині використання фіскальних інструментів як найбільш дієвих засобів активізації господарської діяльності економічних суб'єктів у сфері ІКТ.

Постановка завдання. Метою статті є поглиблення теоретичних засад використання фіскальних інструментів для розвитку цифрової економіки через обґрунтування концептуальних засад формування та функціонування механізму такого стимулювання.

Результати. Забезпечити цифровий розвиток економічних систем можливо різними шляхами. Використання фіскальних інструментів для цього є дієвим способом активізувати процеси використання інформаційно-комунікаційних технологій усіма суб'єктами господарювання.

Проте використання фіскальних інструментів органами влади в сучасних умовах також вимагає використання науково обґрунтованих підходів до їх застосування. З практичної сторони використання окреслених інструментів повинно бути системним, гармонійним в межах впроваджуваної в країні фіскальної політики, не повинно створювати диспропорцій в економічному розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Це підвищує важливість пошуку не лише суто практичних заходів розвитку економіки на основі використання фіскальних інструментів, але актуальними стають питання щодо особливостей їх правильного використання, зважаючи на умови, у яких функціонує національне господарство, внутрішні та зовнішні виклики, котрі визначають його подальшу розбудову. Таким чином, з метою опису окреслених положень використання фіскальних інструментів розглянемо детально зміст механізму

фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки. Зазначимо, що окреслений механізм безпосередньо пов'язаний із функціонуванням фіскального механізму в межах фінансової системи будь-якої країни і є його невід'ємною складовою.

Фіскальний механізм є важливою складовою функціонування фінансового механізму держави. Саме завдяки цьому механізму в межах національної економіки розвиваються фіскальні відносини, які сприяють акумулюванню державою власних доходів. Зазначені відносини за своїм змістом є складними, оскільки пов'язані з усіма економічними суб'єктами, рухом фінансових ресурсів. Ефективна робота фіскального механізму є важливою складовою забезпечення розвитку системи державних фінансів. Важливу роль цей механізм відіграє в забезпеченні фінансовими ресурсами функціонування соціальної сфери. Такий механізм стосується всіх фіскальних відносин, які виникають в межах національної фінансової системи між органами державної влади та економічними суб'єктами, незважаючи на їх специфіку господарської діяльності. Зі своєї сторони механізм фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки передусім описує процеси використання податкових та бюджетних інструментів для розвитку цифрових технологій в межах окремих економічних систем. Розглянемо сутність цього механізму більш детально.

Проте, з початку проаналізуємо зміст загалом фіскального стимулювання як невід'ємної складової системи державного регулювання економічних процесів. Сьогодні в науковій літературі серед всіх фіскальних інструментів найбільша увага приділяється саме податковим, відповідно, і фіскальне стимулювання розглядається більшістю науковців в контексті насамперед дослідження сутності та особливостей здійснення органами державної влади податкового стимулювання. Вважаємо за необхідно розглянути в першу чергу зміст цього виду впливу на діяльність економічних суб'єктів. Представимо декілька підходів до трактування змісту категорії «податкове стимулювання», а саме: 1) податкове стимулювання – це врегульоване нормами податкового права звільнення зобов'язаного суб'єкта від податкових обов'язків, зменшення їх обсягів, а також розширення його можливостей по реалізації податкових прав, що надаються за умови вчинення дій, в результатах яких заінтересована держава [6, с. 75-76]; 2) податкове стимулювання – правові норми, що заохочують потрібні для суспільства, держави в даний момент суспільні відносини, норми, що стимулюють як звичайну, так і підвищену правомірну діяльність людей та її результати» [1, с. 51]; 3) податкове стимулювання – процес, що базується на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулюючої функції податків для отримання певних соціально-економічних результатів [13, с. 45].

Отже, враховуючи наведені підходи, можна констатувати, що податкове стимулювання є складовою системи податкового регулювання діяльності суб'єктів господарювання, а отже, і механізму фіскального регулювання. Погоджуємося з позицією Н. П. Струк та С. В. Сюсько, що податкове стимулювання виступає підфункцією податкового регулювання. Механізм податкового стимулювання включає систему важелів, форм, методів, інструментів державного впливу, спрямованих на стимулювання економічної діяльності платників та підвищення її ефективності шляхом зміни податків і порядку оподаткування [10].

Фіскальне стимулювання – процес впливу на діяльність економічних суб'єктів шляхом застосування фіскальних інструментів, тобто сукупності засобів, що використовуються для акумулювання фінансових ресурсів економічних суб'єктів з метою формування доходів державного бюджету.

Зважаючи на представлені теоретичні положення, можна конкретизувати сутність механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки (рис. 1).

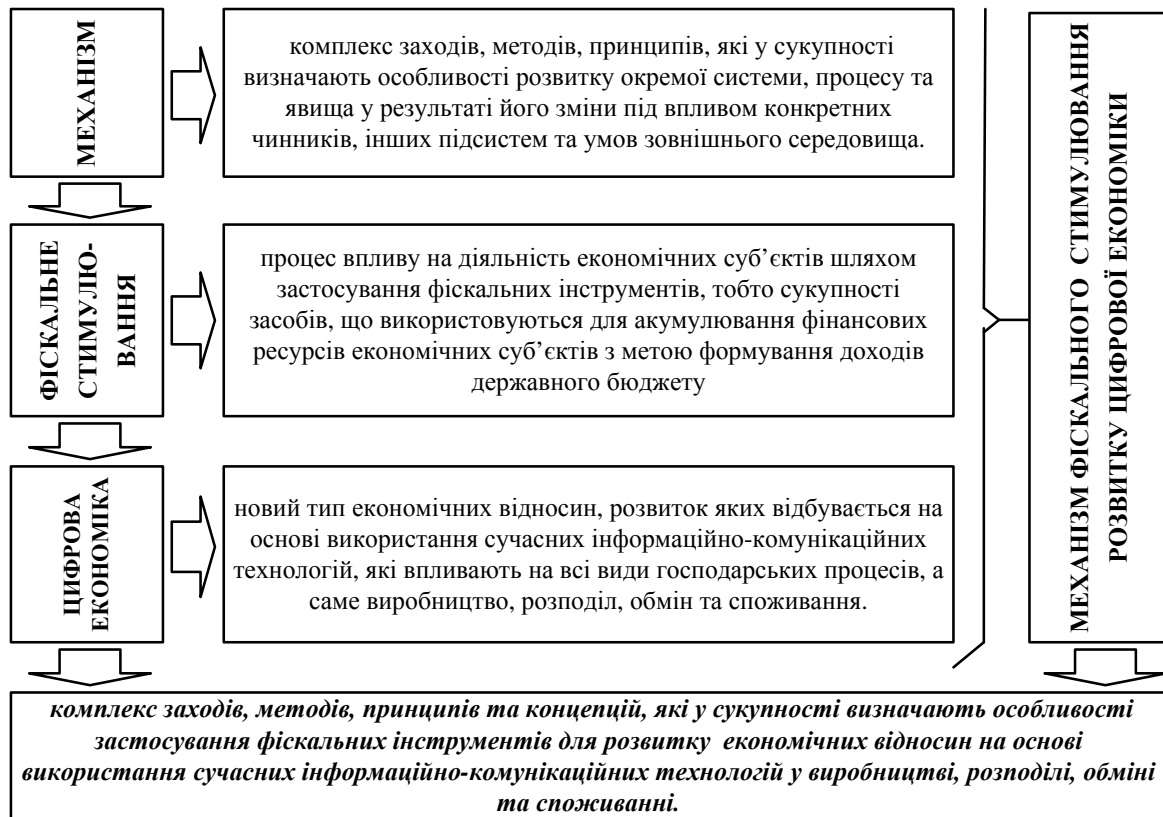

Рис. 1. Сутність механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки
 Fig. 1. The essence of the mechanism of fiscal stimulation of the development of the digital economy

Джерело: складено авторкою.

Отже, враховуючи результати конкретизації сутності механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки (рис. 1) та складність економічних механізмів, які сьогодні активно функціонують і розвиваються в межах економічних систем, розглянемо структуру такого механізму, його основні компоненти, взаємодія між якими й визначає специфіку формування та існування зазначеного механізму. На рис. 2 представлено його концептуальну схему.

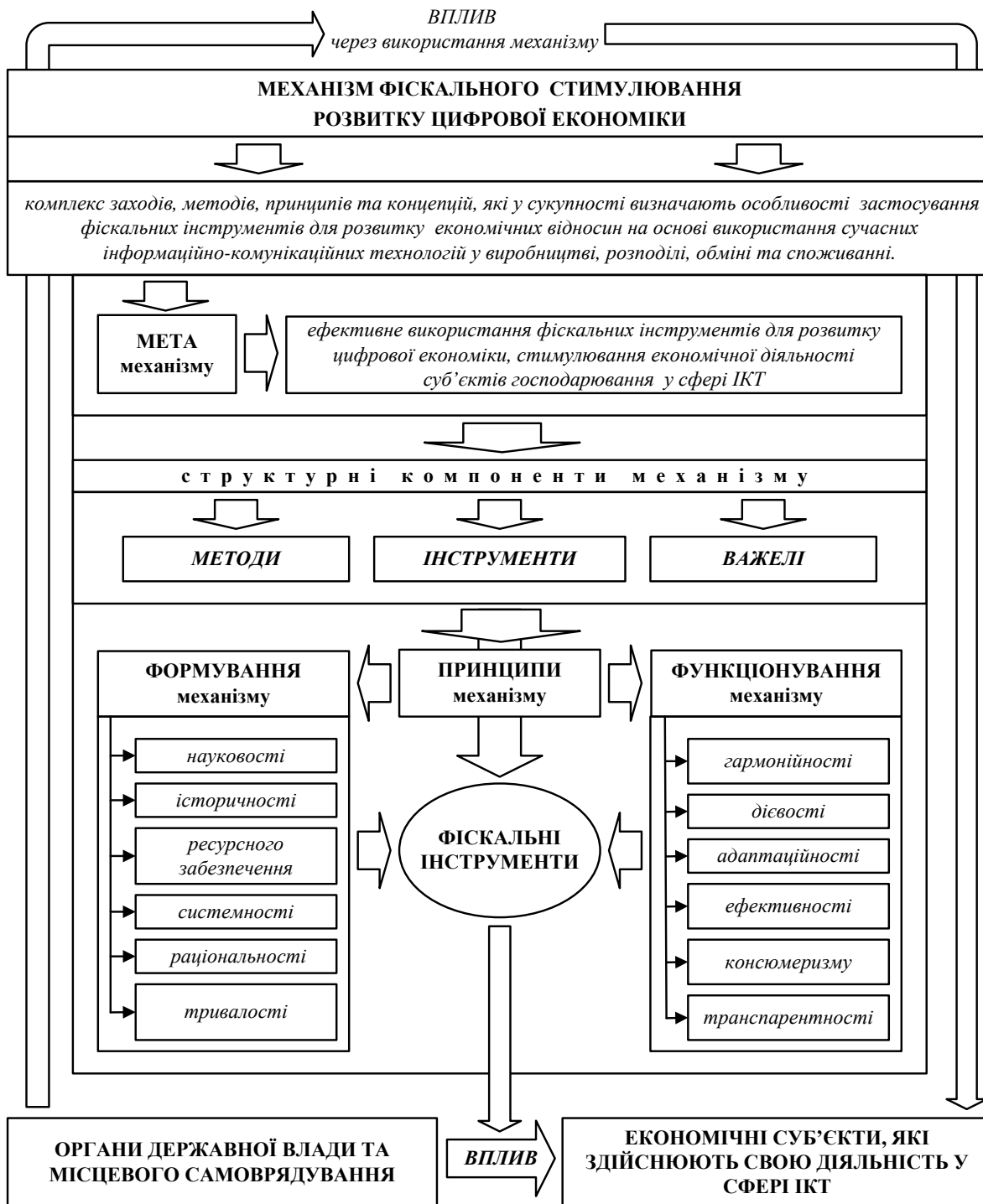

Рис. 2. Концептуальна схема механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки

Fig. 2. Conceptual scheme of the mechanism of fiscal stimulation of the development of the digital economy

Джерело: складено авторкою [3, с. 117].

Враховуючи основні положення представлено на рис. 2 механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки, проведемо аналіз основних принципів такого механізму. Саме вони формують його основу та визначають особливості функціонування в економічному просторі.

Принцип є важливим елементом теорії науки і як категорія використовується сьогодні у всіх без винятку науках у процесі реалізації різних за сферами проведення досліджень. Принципи пронизують усі етапи вивчення вченими навколишнього середовища і формують ґносеологічний фундамент для реалізації таких досліджень. Колодій А. М. влучно зауважує, що принципи є соціальними явищами як за джерелом виникнення, так і за змістом: їх виникнення зумовлюється потребами суспільного розвитку і в них відображаються закономірності суспільного життя [5, с. 42].

Розглянемо декілька підходів до трактування цієї наукової категорії:

1) принцип – це те, що лежить в основі певної теорії науки, внутрішнє переконання людини, основне правило поведінки [7];

2) принципи – це загальні, керівні (основні, головні, відправні, вихідні теоретичні, загальні нормативно-керівні, спрямовуючі) положення [9, с. 40];

3) принципи – це основні керівні положення, сформульовані у вигляді певних правил, на яких вона базується [2, с. 38];

4) принцип – основне, вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку [8];

5) принципи – основні засади, вихідні ідеї, що характеризуються універсальністю, загальною значущістю, вищою імперативністю і відображають суттєві положення теорії, вчення, науки, системи права, державного устрою тощо; принцип – це внутрішнє переконання людини, що визначає її ставлення до дійсності, суспільних ідей і діяльності [4, с. 561; 14, с. 115].

Отже, принцип – вихідні положення, які формують також основу і для формування, функціонування економічних систем. Також принципи лежать в основі дії механізмів такого розвитку. Відповідно, механізм фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки при його розробці та впровадженню повинен базуватися на сукупності визначених, зрозумілих для всіх залучених до цього суб'єктів, правил. Крім того, при незмінності фіскального механізму в цілому в країні при трансформації економічного простору та його конвергенції з цифровим в результаті об'єктивних передумов цифровізації господарських відносин, впровадити та забезпечити ефективність функціонування механізму стимулювання розвитку цифрової економіки також не можливо.

Сукупність окреслених принципів (рис. 2) не є сталою, а може розширюватися новими принципами у залежності від зміни зовнішнього середовища, у якому функціонує національна економіка, нових трендів в її інноваційному розвитку. На наше переконання, сьогодні важливим також для підвищення якості фіскальної політики у напрямку стимулювання процесів цифрової економіки є використання під час розробки і головне впровадження такої політики двох важливих принципів: принципу транспарентності та принципу консюмеризації. Розглянемо їхню сутність.

Принцип транспарентності насамперед, у нашому розумінні, полягає в підвищенні якості акумуляції інформації про процеси розвитку цифрової економіки в Україні, цифровізації окремих галузей та сфер господарства. Сьогодні система збору статистичної інформації у даному напрямку лише в країні формується, окремо впроваджуються елементи європейської подібної системи. Однак навіть тієї інформації не достатньо вченим, щоб вивчати особливості впливу інформаційно-комунікаційних технологій на розвиток національної економіки. У цих питаннях Державна служба статистики повинна тісніше співпрацювати з міжнародними статистичними відомствами, особливо з тими, що функціонують в ЄС.

У довгостроковій перспективі (2026-2032) Україна може зосередитися на розбудові надійної інфраструктури даних для вимірювання цифрової економіки та підтримки політики, заснованої на фактичних даних. Україна може розглянути

можливість інтеграції до Європейської статистичної системи (ESS), яка має на меті надавати порівняльні показники для підтримки політики, заснованої на фактичних даних. Інтеграція України до ESS сприяла б включенню її даних до різних баз даних ОЕСР, у тому числі Інструменту цифрової трансформації, що має на меті допомогти країнам оцінити їхній стан цифрового розвитку та сформулювати політику у відповідь. Розширення встановлених макроекономічних статистичних результатів для включення нещодавно розробленої рамкової програми цифрових таблиць пропозиції/використання (Digital SUT) стане доказом будь-якого успіху в переході на цифрові технології в українській економіці. Рамкова програма Digital SUT була прямо згадана в Дорожній карті G20 щодо Спільної рамкової програми вимірювання цифрової економіки як засіб покращення видимості цифрової трансформації, що відбувається у відповідних економіках [12].

Таким чином, підвищення транспарентності інформації про процеси цифровізації в межах національної економіки України сприятиме підвищенню якості наукових досліджень у цьому напрямку та ефективності пропонованих заходів щодо активізації становлення цифрової економіки. Цілком зрозуміло, що в подальшому вплив цифрових технологій на господарське життя буде лише поглиблюватися, і таким чином обсяги даних про окреслені процеси зростатимуть, що вимагатиме зміни систем акумулювання такої інформації статистичними відомствами, її опрацювання та представлення споживачам у прийнятному для розуміння вигляді.

Принцип консюмеризації полягає у вдосконаленні роботи податкової служби в країні, її перетворення на сервісну службу. Про такий підхід до організації роботи цього державного інституту в Україні говорять вже давно, існує значна кількість наукових робіт у даному напрямку. При цьому Державна податкова служба України також впроваджує значну кількість різних сервісів для покращення зручності сплати податків економічними суб'єктами. Однак в українському суспільстві все одно відношення до цього державного інституту залишається досить негативним. Така ситуація вимагає вирішення, що можливо реалізувати на основі використання цифрових технологій.

Цікавим, наприклад, є досвід Нідерландів, де податкові органи самі збирають інформацію шляхом використання спеціальних інструментів, таких як: Hootsuite, TweetDeck і Sprout Social щодо проблем платників податків з різноманітних інформаційних ресурсів в просторах інтернету, які прямо не мають відношення до їх цифрового середовища. До таких ресурсів можуть належати різні спеціалізовані сайти, на яких розглядаються фіскальні питання, форуми, соціальні мережі. Такий підхід дозволяє пом'якшити виникнення наявних і можливих перешкод у взаємодії фіскальних органів і платників податків [11, с. 204].

Висновки. Отже, у статті поглиблено концептуальні положення використання фіскальних інструментів для розвитку цифрової економіки в Україні. Зокрема обґрунтовано відповідний механізм стимулювання органами влади цього процесу. Для цього було визначено сутність такого механізму на основі вивчення змісту категорій «фіскальне стимулювання», «податкове стимулювання», конкретизовано його базові компоненти, серед яких детально розглянуто саме принципи формування і функціонування такого механізму. Сукупність таких принципів була розширена новими: принцип транспарентності та принцип консюмеризму. Відповідно розкрито їхню сутність.

На наше переконання, використання окреслених у статті концептуальних положень механізму фіскального стимулювання розвитку цифрової економіки дозволяє сформулювати науковий фундамент для розробки, аналізу та обґрунтування прикладних положень удосконалення процесу використання фіскальних інструментів для розвитку

національної економіки в період цифровізації господарських відносин. Розробка практичних засад розвитку цифрової економіки в Україні на основі використання таких інструментів є перспективним напрямом здійснення подальших досліджень.

1. Ведяхин В. М. Правовые стимулы: понятия, виды. *Правоведение*. 1992. № 1. С. 50–55.
2. Глушков В., Білічак О., Найдьон Ю. Основи оперативно-розшукової діяльності. Київ : Центр навч.-наук. та наук.- практ. вид. Національної академії Служби безпеки України, 2014. 300 с.
3. Гречко А. В. Світовий досвід фіскального стимулювання інноваційної діяльності для забезпечення сталого розвитку регіонів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 24(1). С. 116-119. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/24.pdf.
4. Енциклопедичний словник з державного управління / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін. ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.
5. Колодій А. М. Принципи права: генеза, поняття, класифікація та реалізація. *Альманах права*. 2012. Вип. 3. С. 42-46. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?sequence=1>.
6. Рева Д. М. Актуальні питання податкового стимулювання. *Право та інновації*. 2015. № 3. С. 72-77. URL: <https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/Reva11.pdf>.
7. Словник іншомовних слів / О. С. Мельничук; за ред. О. С. Мельничук. Київ, 1974. С. 547.
8. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua>.
9. Старчук О. В. Щодо поняття принципів права. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 40-43. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/40.pdf.
10. Струк Н. П., Сьюско С. В. Місцевий економічний розвиток та податкове стимулювання: взаємозв'язок та взаємовплив. *Ефективна економіка*. 2021. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/76.pdf.
11. Топчій В. В., Маркушин О. Г. Зарубіжний досвід запобігання злочинності у сфері цифровізації економіки. *Юридична наука*. 2020. № 10(112). С. 201-208. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/589>.
12. Цифровізація для відновлення України / OECD. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/631986262b4bd804ce8d34b6_UA%20Digitalisation%20Recovery_UKR.pdf.
13. Чічкань О. І. Особливості податкового стимулювання підприємницької активності в Україні. *Економіка та держава*. 2013. № 10. С. 44-48. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2013/12.pdf.
14. Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115-118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.

References

1. Vedyakhin, V.M. "Legal incentives: concepts, types." *Jurisprudence*, no. 1, 1992, pp. 50–55.
2. Glushkov, V., Bilichak O., and Yu. Naidyon. *Fundamentals of operative and investigative activity*. Kyiv, Kyiv: Center for Educational, Scientific and Scientific and Practical Publications of the National Academy of the Security Service of Ukraine, 2014.
3. Grechko, A.V. "World experience of fiscal stimulation of innovative activity to ensure sustainable development of regions." *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy*, is. 24(1), 2019, pp. 116-119, www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/24_1_2019ua/24.pdf. Accessed 12 Mar. 2023.
4. Kovbasyuk, Yu.V., Troshchinsky, V.P., and Yu.P. Surmin. *Encyclopedic dictionary of public administration*. Kyiv, NADU, 2010.
5. Kolodiy, A.M. "Principles of law: genesis, concept, classification and implementation." *Almanac of law*, is. 3, 2012, pp. 42-46. dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/63807/08-Kolodiy.pdf?sequence=1. Accessed 20 Mar. 2023.
6. Reva, D.M. "Current issues of tax incentives." *Law and innovation*, no. 3, 2015, pp. 72-77. ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2015/09/Reva11.pdf. Accessed 01 Mar. 2023.
7. Melnychuk, O.S. *Dictionary of foreign words*. Kyiv, 1974.
8. Dictionary of the Ukrainian language. sum.in.ua. Accessed 10 Mar. 2023.
9. Starchuk, O.V. "Regarding the concept of principles of law." *Journal of the Kyiv University of Law*, no. 2, 2012, pp. 40-43. kul.kiev.ua/images/chasop/2012_2/40.pdf. Accessed 12 Mar. 2023.
10. Struk, N.P., and S. V. Syusko. "Local economic development and tax incentives: relationship and mutual influence." *Efficient economy*, no. 2, 2021. www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2021/76.pdf. Accessed 20 Mar. 2023.

11. Topchii, V.V., and O.G. Markushyn. "Foreign experience of crime prevention in the field of digitalization of the economy." *Legal science*, no. 10(112), 2020, pp. 201-208. journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/589. Accessed 14 Mar. 2023.
12. Digitization for the recovery of Ukraine / OECD. uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/631986262b4bd804ce8d34b6_UA%20Digitalisation%20Recovery_UKR.pdf. Accessed 14 Mar. 2023.
13. Chichkan, O.I. "Peculiarities of tax stimulation of entrepreneurial activity in Ukraine." *Economy and the state*, no. 10, 2013, pp. 44-48. www.economy.in.ua/pdf/10_2013/12.pdf. Accessed 03 Mar. 2023.
14. Sharaya, A.A. "Principles of civil service according to the legislation of Ukraine." *Legal scientific electronic journal*, no. 5, 2017, pp. 115-118. lsej.org.ua/5_2017/32.pdf. Accessed 03 Mar. 2023.

УДК 330.342:504:658.5

doi: 10.15330/apred.1.19.243-254

Roleders V.V.

CIRCULAR ECONOMY MODEL IN INDUSTRIAL ECOSYSTEMS

Vinnitsia Education and Research Institute of Economics, West Ukrainian National University, Ministry of Education and Science of Ukraine, Department of Finance, Banking and Insurance, Honty str., 37, Vinnitsia, 21000, Ukraine, tel.: +380675091500, e-mail: nagaichukviktoriiia@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6653-6583

Abstract. The purpose of the article is to determine the stages, mechanisms and competitive advantages of the transformation of industrial ecosystems to the circular economy model.

The methodological basis of the research is the method of scientific knowledge and system approach, comparison, analytical method, as well as dialectical, structural and functional methods. It has been proven that a closed ecological and economic cycle includes the achievement of sustainable economic growth through the use of global resources and the reuse of materials.

It was determined that in the circular economy, companies develop integrated supply chains, using resources more efficiently and creating new markets. The stages of the organization of the reconstruction of ecosystems: the assessment of ecosystem readiness and its transformation are considered, it is found that innovative technologies contribute to the systemic implementation of changes. The transformation of ecosystems is carried out with the help of mechanisms for limiting early investment costs, investing in IT infrastructure, and encouraging stakeholders to cooperate. It is proven that the riskiness of the transformed business model forces the parties to agree on the distribution of risks and revenues.

The principles of a circular ecological and economic cycle, which is based on circular development and reuse of waste, were proposed. The basis of the proposed scheme of principles reconstructs a simple economic linear scheme, which was previously based on the principles of "extracted - processed - consumed - discarded waste". To change the linear economy to the economy of a circular ecological and economic cycle, there is a need to ensure the maximum efficiency of each stage of the life cycle of a product or service. As part of the development of the circular ecological-economic cycle economy model, a conceptual approach to the introduction of a circular economy in Ukraine was proposed.

The transformation of industrial ecosystems can provide enterprises with various competitive advantages. Among the most common strategic advantages are differentiation and cost leadership. However, the main benefit of ecosystem transformation is to enhance the ability of ecosystems to achieve good triple bottom line outcomes, delivering social, financial and environmental benefits to